

Nd.

391. Nefndarálit

[96. mál]

um frv. til l. um lagagildi viðaukasamnings milli ríkisstjórnar Íslands og Swiss Aluminium Ltd., um álbræðslu við Straumsvík.

Frá 2. minni hl. iðnaðarnefndar.

Frumvarp þetta fjallar um staðfestingu á viðaukasamningi, sem ríkisstjórnin hefur gert við Swiss Aluminium Ltd. um álbræðsluna við Straumsvík. Í þessum samningi felast tvö eftirgreind meginatriði:

Fyrri atriðið er, að byggingu síðari áfanga álbræðslunnar verði hraðað, þannig að honum skuli að fullu lokið þann 1. september 1972 í stað 1. október 1975.

Síðara atriðið er, að heimilað er að stækka fyrri áfanga bræðslunnar sem nemur 10—11 þús. lestum, og skal því verki lokið eigi síðar en í júlímánuði 1970. Samkvæmt

Þessu eykst afkastageta álbræðslunnar strax á þessu ári úr 30—33 þús. lestum í 40—44 þús. lestir og fullgerðrar úr 60—66 þús. lestum í 70—77 þús. lestir. Af þessari stækkun álbræðslunnar leiðir, að auka verður raforkusölu til álbræðslunnar um 20 megavött eða úr 120 í 140, en framleiðsla Búrfellsvirkjunar fullgerðrar er 210 megavött.

Viðaukasamningnum fylgir sérstakur samningur milli Landsvirkjunar og Íslenzka álfélagsins um þessa auknu orkusölu, og er þar gert ráð fyrir sama raforkuverði og áður hefur verið samið um.

Það er augljóst mál, að ef uppbyggingu síðari áfanga álbræðslunnar verður hraðað, þá er einnig hægt að hraða síðari áfanga Búrfellsvirkjunar, sem virðist tiltölulega ódýr, miðað við virkjunina í heild. Við þetta aukast tekjur bæði af orkusölu og framleiðslugjaldi fyrr en ella. Um stækkun álbræðslunnar og aukna orkusölu vegna hennar er það ljóst, að það styrkir ótvírætt afkomu Búrfellsvirkjunar næstu árin að geta selt orku, sem annars færi forgörðum, jafnvel þótt ekki fái fyrir hana fullt framleiðsluverð. Þessi hagnaður getur hins vegar tapazt aftur, ef miðað er við lengra tímabil, sé salan bundin til langs tíma og ef ekki fæst fullt framleiðsluverð fyrir orkuna. Undir þessum kringumstæðum verður að meta, hvort hagstæðara er að nýta orku, sem annars færi forgörðum, um skeið, þótt ekki fái fyrir hana fullt framleiðsluverð, eða að láta hana ónýtt í trausti þess, að hærra verð fái fyrir hana síðar, þegar markaður hefur aukizt fyrir hana.

Álit okkar, sem að þessu nefndarálit stöndum, er það, að rekstraraðstaða Búrfellsvirkjunar verði það erfið næstu árin, að hyggilegra sé að taka fyrri kostinn, jafnvel þótt ekki fái fullt framleiðsluverð, en um það deiluefni verður ekki rætt hér, þar sem það mun verða gert í sambandi við annað þingmál.

Augljóst er af því, sem þegar er kunnugt um, að rekstraraðstaða Búrfellsvirkjunar verður mun lakari næstu árin en áætlanir um hana gerðu ráð fyrir, þegar um það efni var fjallað á Alþingi 1965 og 1966. Einkum hafa lánskjör orðið óhagstæðari en áætlað var, en þau hafa megináhrif á rekstrarafkomu slíkra stórvirkjana sem Búrfellsvirkjunin er. Þetta sést bezt á því, að þegar vaxtagreiðslur og afborganir eru undanskildar, er allur annar rekstrarkostnaður Búrfellsvirkjunar ekki áætlaður nema 1% af stofnkostnaði.

Þetta gerðu menn sér líka ljóst í upphafi. Í álit Stóriðjunefndar frá 14. nóv. 1964 segir svo frá viðræðum nefndarinnar og Alþjóðabankans um væntanlegt verð á raforku frá Búrfellsvirkjun:

„Í viðræðum um alúminíummálið var áherzla á það lögð frá upphafi, að verðlagning raforku á Íslandi hlyti að verulegu leyti að fara eftir þeim lánskjörum, sem fánleg væru í sambandi við lántökur til virkjunarinnar. Eigið fé raforkukerfisins hér á landi er svo lítið, að afskriftatími getur ekki orðið lengri en lánstími þeirra lána, er til virkjunar fást. Þótt stofnkostnaður orkuvera væri lágur á afleiningu, nægði það ekki til að tryggja lágt raforkuverð, nema hægt yrði að fá löng lán til framkvæmdanna með hóflegum vöxtum. Ef raforkuverð frá Búrfellsvirkjun ætti að nálgast 2.5 mills (10.75 aura á kwh), mættu árlegir vextir og afborganir varla fara mikið yfir 8% á ári. Það mundi t. d. samsvara 6% láni, sem endurgreitt yrði með jöfnum ársgreiðslum vaxta og afborgana á 23—24 árum. Líklegt er, að vaxtakjör Alþjóðabankans yrðu nokkru betri en þetta, en hins vegar eru ekki líkur til þess, að Ísland eigi kost á jafnhagstæðum lánnum á hinum almenna lánamarkaði“ (Alþt. 1964, A. 1443—1444).

Viðræðurnar við Alþjóðabankann leiddu til þess, að þar fékkst 18 millj. dollara lán til 25 ára með 6% vöxtum. Þrátt fyrir þá vitneskju, að ekki væru „líkur til þess, að Ísland eigi kost á jafnhagstæðum lánnum á hinum almenna lánamarkaði“ og Alþjóðabankalánið var, voru allir útreikningar um orkuverðið til álbræðslunnar byggðir á því, að öll lán til virkjunarinnar yrðu til 25 ára með 6% vöxtum. Samkvæmt því var reiknað út, að framleiðsluverð orkunnar yrði 21.1 eyrir á kwh, og á þeim grund-

velli var samið um, að söluverðið til álbræðslunnar yrði 2.5 mills eða 22 aurar á kwh, miðað við núv. gengi.

Því miður hefur þessi áætlun um lánakjörin ekki staðizt, eins og sést á eftirfarandi yfirliti um erlendar lántökur vegna Búrfellsvirkjunar og gasaflsstöðvar hinn 1. desember 1969:

	Upphæð Millj. \$	Upphæð Millj. kr.	Vextir %	Endurgreiðsluár
Alþjóðabanki	18.00	1 585.8	6	1971—1991
Skuldabréf, New York	6.00	528.6	7	1974—1984
Bankalán, New York	6.00	528.6	8	1972—1974
Bankalán, V.-Þýzkalandi	4.00	352.4	7.5	1975—1979
Framleiðendur, V.-Þýzkal. ...	2.36	207.9	6.5	1970—1979
	36.36	3 203.3		

Við þetta bætist innlent ríkislán að upphæð 304.6 millj. kr. Það er með 8% vöxtum, en ósamið er um afborgunartíma.

Eins og sést á þessu, eru bæði vextir hærri og afborgunartími mun styttri á öllum lánunum, nema Alþjóðabankaláninu, en gert var ráð fyrir í hinum upphaflegu áætlunum.

Á öðru sviði hafa hinar upphaflegu áætlanir illa brugðizt. Í þeim var gert ráð fyrir, að rekstur Landsvirkjunar yrði svo hagstæður á árunum 1966—75, að hægt yrði að taka fé úr rekstrinum til Búrfellsvirkjunar, er svaraði 7.2 millj. dollara. Þetta átti að spara lántökur sem þessari upphæð nam. Samkvæmt síðustu áætlun munu aðeins fást 1.4 millj. dollara úr rekstrinum á þessum tíma, og er þó vafasamt, að sú áætlun standist. Því verður að auka lántökur sem þessum mismun nemur, og bætist þar við um 6 millj. dollara lántökubaggi. Ástæðurnar fyrir því, að þessi áætlun hefur ekki staðizt, eru einkum þær, að aukning raforkusölnunnar hefur orðið minni en spáð hafði verið og rekstrarafkoma Landsvirkjunar hefur versnað af völdum gengisfellinganna (greiðslur vegna eldri erl. skulda hækkað í ísl. krónum).

Þá var gert ráð fyrir því í hinni upphaflegu áætlun, að framlög eigenda Landsvirkjunar til Búrfellsvirkjunar yrðu 3.3 millj. dollara, en þau eru nú ekki áætluð nema 1.6 millj. dollara. Þá var gert ráð fyrir ríkisláni, er næmi 4.7 millj. dollara, en það er nú áætlað 3.5 millj. dollara. Hér hefur skapast um þriggja milljóna dollara mismunur, sem verður að jafna með erlendum lántökum. Upphaflega var áætlað, að erlendar lántökur vegna Búrfellsvirkjunar þyrftu ekki að verða nema 31 millj. dollara, en nú er áætlað, að þær þurfi að verða um 40 millj. dollara.

Hvaða breytingar þetta og fleira hefur á rekstrarafkomu Landsvirkjunar, má m. a. ráða af því, að samkvæmt hinum upphaflegu áætlunum var reiknað með svo hagstæðum rekstri Landsvirkjunar á árunum 1970—75, að taka mætti á þeim tíma upphæð, sem svaraði fjórum milljónum dollara, úr rekstrinum og verja til Búrfellsvirkjunar. Samkvæmt nýjustu greiðsluáætlun Landsvirkjunar 1970—74 verður hins vegar verulegur greiðsluhalli, ef ekki verður gerður sá viðaukasamningur við álbræðsluna, sem hér liggur fyrir. Tekjuaukning Landsvirkjunar af hinni auknu orkusölu, sem samningurinn gerir ráð fyrir, er áætluð 197 millj. kr. á árunum 1970—74 og ætti að tryggja 70 millj. kr. greiðsluafgang Landsvirkjunar á þessu tímabili, en annars yrði greiðsluhallinn 127 millj. kr. Augljóst virðist því, að enn þyrfti að hækka raforkuverðið til innlendra aðila, ef viðbótarsamningurinn yrði ekki gerður. Þar sem ekki virðist um annan kaupanda að ræða en álbræðsluna að umræddri orku á þessum tíma, mundi hún fara alveg forgörðum og þetta fé alveg tapast, ef ekki yrði samið um stækkun álbræðslunnar.

Þess ber svo að gæta, að hröðun framkvæmda og stækkun álbræðslunnar mun auka verulega tekjur af framleiðslugjaldinu, sem álbræðslan greiðir.

Þær ástæður, sem hér eru raktar, ráða því, að við, sem stöndum að þessu nefnd-

aráliti, mælum með samþykkt viðbótarsamningsins. Fyrirsjáanlegt er, að rekstrar-
aðstaða Landsvirkjunar verður svo erfið á næstu árum, að hún hefur ekki efni á öðru
en að nýta umrædda orku, sem annars færi forgörðum næstu árin, jafnvel þótt ekki
fáiist fullt framleiðsluverð.

Stuðningur okkar við þetta frv. felur ekki í sér neitt samþykki á því orkuverði,
sem samið var um við álbræðsluna á sínum tíma. Skoðun okkar er óbreytt á því máli.
Þá var því haldið fram, að væri samið um lágt verð í fyrstu, yrði auðveldara að fá
hærra verð, þegar samið væri næst. Framsóknarmenn voruðu við þeirri kenningu og
bentu því til sönnunar á þá reynslu Norðmanna, að þeim gengi illa að fá orkuverðið
hækkað, því að stórir orkukaupendur vildu fá sama verð og þeir eða aðrir hefðu áður
fengið. Viðaukasamningurinn staðfestir, að þessi viðvörðun framsóknarmanna var
réttmæt.

Alþingi, 7. marz 1970.

Þórarinn Þórarinsson,
frsm.

Gísli Guðmundsson.